

By trudności wychowawczych było mniej

„Dziecko trudne” to takie, które ma trudności z przystosowaniem się do wymagań rodziców, nauczycieli, opiekunów. Natomiast „uczeń trudny”, to uczeń nie poddający się wpływom wychowawczym, gdyż w jego dotychczasowym wychowaniu nie zostały spełnione warunki niezbędne do prawidłowego rozwoju fizycznego, umysłowego, emocjonalnego i społecznego –moralnego. Za źródło tych trudności uważa się nie tylko sytuację ucznia w szkole i w domu rodzinnym, lecz także czynniki wewnętrzne, jak wrażliwość na wpływ z zewnątrz i sposób reagowania na te wpływy oraz własne konflikty i urazy ucznia przeżywane w szkole i poza szkołą. Dziecko sprawiające trudności wychowawcze niedostosowane społecznie sprawia swym zachowaniem wiele kłopotów, które samo nie jest w stanie rozwiązać. Dziecko takie napotyka różne niepowodzenia, nie ma możliwości przeżywania sukcesów i dlatego czuje się nieszczęśliwie, co stanowi główną cechę niedostosowania społecznego . Jest również rzadko lubiane przez inne dzieci i przez dorosłych. Nie ma ono zaufania do innych, z trudnością nawiązuje kontakty i przyjaźnie. Nie mogąc w sposób normalny zaspokoić swoich potrzeb , czyni to w sposób okrężny, nieprzyjemny dla otoczenia, a nawet antyspołeczny zachowań uczniów, którzy sprzeniewierzają się określonym regułom(zasadom, normom) postępowania obowiązującym w szkole. Przez trudności wychowawcze można więc rozumieć takie zachowania dziecka, które są niezgodne z normalnymi społecznymi i nie poddają się zwykłym oddziaływaniom wychowawczym. Trudnościami przejściowymi będącymi cechą charakterystyczną danego etapu rozwojowego, np. okresu dorastania, które najczęściej przemijają rozwojowo. Z uwagi na charakter objawów oraz uwarunkowań neurofizjologicznych można wyróżnić trudności związane z przewagą procesów pobudzania – zachowanie agresywne, naruszanie dyscypliny, kradzieże, kłamstwo itp. Oraz trudności związane z przewagą procesów hamowania – bierność, brak aktywności, lękliwość, brak samodzielności itp.

Ze względu na stopień objawów można mówić o trudnościach jednoobjawowych (jeden typ zachowania dziecka, np. kłamstwo), lub wielobjawowych (cały system zaburzonych zachowań, np. dziecko, które nie uczy się, kłamie, wagaruje).

Przejawy trudności wychowawczych

- Zaburzenia odnoszące się do kontaktów dziecka z dorosłymi (nieposłuszeństwo, nieprzestrzeganie poleceń i wymagań);
- Trudności wychowawcze występujące w kontaktach dziecka z rówieśnikami (dokuczanie, przezywanie, bójki, brak umiejętności dostosowania się we wspólnej zabawie i pracy);
- Trudności wychowawcze wiążące się ze stosunkiem dziecka do zadań i obowiązków (lenistwo , nie wykonywanie zadań);
- Odchylenia od prawidłowego zachowania przejawiającego się w stosunku do norm i zasad współżycia (niszczenie mienia społecznego, kradzieże);
- Trudności wychowawcze przejawiające się w zachowaniach będących wyrazem zaburzonego stosunku do siebie samego tzn. nieadekwatny stosunek do siebie np. bierność i lękliwość spowodowane zaniżoną samooceną czy wybuchy agresji, spowodowane niepowodzeniem wynikającym ze stawiania sobie zbyt wysokich wymagań przez dziecko o zawyżonej samoocenie.

Przyczyny trudności wychowawczych

- Wrodzone tkwiące w dziecku m.in. niewłaściwy przebieg ciąży i porodu; źle ukierunkowana aktywność własna dziecka
- Nabyte tkwiące w środowisku, w którym dziecko żyje m.in. błędy w procesie wychowania

Błędy w funkcjonowaniu rodziny

Najważniejszą rolę w procesie wychowania każdego dziecka odgrywa rodzina. Błędy w funkcjonowaniu rodziny często prowadzą do zaniedbania i braku zainteresowania dzieckiem. Negatywne zachowania rodziców związane z określonym stylem wychowania powodują również braki w zaspokajaniu jego potrzeb psychicznych. Są to:

- Wychowanie autokratyczne – w swoich oddziaływaniach rodzice kierują się własnymi potrzebami i aspiracjami, nie licząc się z możliwościami i potrzebami dziecka stawiając mu wysokie wymagania pod groźbą kary. W konsekwencji dziecko buntuje się, kłamie, ucieka z domu dziecka, bądź popada w zaburzenia nerwicowe
- Styl nadmiernie chroniący – rodzice okazują dziecku nadmierną troskliwość, wyręczają je w różnych czynnościach, podejmują za dziecko decyzje co prowadzi do małej samodzielności, lęklivosti, niskiego poczucia własnej wartości.
- Styl liberalny – często dziecko zdane jest na siebie, wszystko mu wolno, brak konsekwencji ze strony rodziców

Sposoby zapobiegania trudnościom wychowawczym - Nagroda najlepsza metoda wychowawcza

Przyczyny o charakterze wrodzonym wymagają interwencji lekarsko – psychologicznej, a także specjalnych oddziaływań wychowawczych. Trudności wychowawcze tkwiące w środowisku wymagają oddziaływań skierowanych zarówno na dziecko, jak i na jego rodzinę.

W zwalczaniu trudności wychowawczych pojawia się dylemat kary i nagrody. Kara jest podstawowym rodzajem reakcji wychowawczych stosowanych w praktyce wobec dzieci trudnych.. Właściwością działania kary jest to, że dziecko unika przejawiania takich zachowań, które w przeszłości były karane. Częste i surowe kary nie usuwają karanych zachowań tylko je wzmacniają. Można stanowczo stwierdzić, że kara bywa nieskuteczna w zwalczaniu trudności wychowawczych.

Każdy rodzic zastanawia się, w jaki sposób wpływać na dziecko by wychować je na wartościowego człowieka. Obserwacja psychologiczna wskazuje, że większość rodziców nie docenia wychowawczej roli nagradzania. Jako metodę wpływania na dziecko wolimy stosować kary, nie nagrody, nie zdając sobie sprawy jak nieskuteczna bywa ta pierwsza, działa krótko i często odnosi odwrotny skutek od zamierzonego.

Poprzez nagradzanie możemy utrwalać pożądane cechy np. pochwalmy dziecko gdy posprząta pokój, wróci punktualnie do domu. Motywujmy do działania, z entuzjazmem traktujmy każdy sukces dziecka, nie wytykajmy błędów, za każdym razem kiedy nadarzy się okazja. Przywołując do porządku trudno zdyscyplinować dziecko. Prośby i groźby nie skutkują, obiecujmy dziecku jakąś nagrodę np. słodczyce, ulubiony film.

Nagroda jest dowodem nie tylko na to, że ktoś nas lubi i wyróżnia. To znak, że obserwuje nasze poczynania, zwraca na nas uwagę, podkreśla, że jesteśmy dla niego ważni. Myślę, że argumenty przedstawione powyżej przekonują o skutecznej roli nagrody. W nagradzaniu jak we wszystkim ważny jest zdrowy rozsądek, zarówno brak nagród jak i ich nadmiar mogą być groźne dla dziecka. Nagradzając powinniśmy zwrócić uwagę na pewne zasady, którymi warto się kierować:

- Większą wartość mają nagrody społeczne (pochwała, pieśczoła, czas spędzony z dzieckiem) nad materialnymi;
- Pieniądze tylko w wyjątkowych sytuacjach np. za wysiłek związany z nadprogramowymi zadaniami, co nie należy do dziecka obowiązków (mycie samochodu, koszenie trawy);
- Prezenty od święta czyli w wyjątkowych okazjach;
- Okaż dziecku więcej zaufania;
- Publicznie okazuj dziecku wyrazy uznania, takie wyróżnienie ma dla dziecka ogromną wartość;
- Nagroda powinna zawsze sprawić dziecku radość, trudno nagrodzić latorośl wspólnym wyjściem na mecz piłki nożnej kiedy dziecko nie lubi grać w piłkę;

- Zawsze dotrzymujmy obietnicy, nie rzucajmy słów na wiatr. Bardziej skuteczna bywa nagroda nie oddalona w czasie, wtedy przestaje być ona atrakcyjna, a dziecko czuje się zawiedzione i niedocenione.